

IDŐKÖZI JELENTÉS
2022. február 24. – március 15.

2022. március 21.

I. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

- 2022 április 3-án országgyűlési választásokat tartanak Magyarországon, amellyel egy időben kerül megrendezésre a kormány által a 2021-es ún. „gyermekvédelmi törvény” tárgyában kezdeményezett népszavazás. A szavazók 199 országgyűlési képviselőt fognak megválasztani vegyes választási rendszerben, amely nemzetiségi elemet is tartalmaz. Az egyéni választókerületekben szavazó polgárok száma jelentős mértékben eltér.
- A választás jogi kereteinek legutóbbi módosításait 2020-ban fogadták el érdemi előzetes egyeztetés nélkül. A módosítások számos, a választás lebonyolításához kapcsolódó tárgykört érintettek, és szigorúbb szabályokat vezettek be a pártok által indított egyéni képviselőjelöltek számára nézve, amely az országos lista állításához szükséges. Az legtöbb ODIHR által korábban megfogalmazott ajánlást nagyrészt nem követte érdemi lépés, ideértve azokat, amelyek az állami forrásokkal való visszaélésre és az állami és pártpolitikai szerepek összemosódására, valamint a kampányfinanszírozás átláthatóságára vonatkoztak.
- A népszavazást szabályozó joganyag néhány lehetőséget kizárólag a kormány mint a népszavazás kezdeményezője, és a parlamenti pártok számára biztosít azonos feltételek szerint, annak érdekében, hogy a népszavazási kérdések mellett vagy ellen kampányoljanak. Népszavazást a köztársasági elnök, a kormány vagy legalább 100.000 választópolgár kezdeményezhet. A népszavazás akkor érvényes, ha az összes szavazópolgár több mint 50%-a érvényesen szavaz. Ha ez a feltétel teljesül, és a szavazók több mint 50%-a a feltett kérdésre igenlő választ ad, a népszavazás eredményesnek minősül és az eredmény kötelező.
- A választással és a népszavazással kapcsolatos ügyintézés egy négy szintű választási bizottsági rendszer látja el, amelyet egy párhuzamos választási irodai rendszer támogat. A választási szervek eddig minden jogszabályi határidőt betartottak, és a technikai előkészületek folyamatban vannak. Az NVB ülései nyilvánosak, és az ODIHR megfigyelési tevékenységének megkezdése óta a döntéseit időben közzétették, habár a döntések tervezeteiről szóló érdemi vitákra a megfigyelt hivatalos ülések során ritkán került sor mielőtt a politikai pártok által delegált tagok elkezdtek részt venni az NVB munkájában. Az ODIHR Választási Megfigyelési Missziójának tagjaival találkozó szereplők bíznak abban, hogy a választási szervek képesek a választások lebonyolítására, ugyanakkor ellenzéki pártok aggályaikat fejezték ki a kormányzó többség által kinevezett személyeknek a választási szervekben jelentkező túlsúlyával kapcsolatban, különösen a magasabb szinteken, továbbá néhány szereplő aggályokat fogalmazott meg az alacsonyabb szintű bizottságok elegendő személyi állományával, a tagok képzésével, valamint azzal kapcsolatban, hogy a bizottságok képesek-e kellően hatékonyan lebonyolítani a parlamenti választásokat és a népszavazást egyszerre.
- A választói névjegyzéket a Nemzeti Választási Iroda (NVI) kezeli, amely a március 15-i adatok szerint több mint 8.2 millió választásra jogosult személyt tartalmaz. A külföldön szavazókat megillető szavazati jog egyenlőségére vonatkozó korábbi ODIHR ajánlásokat nem követték érdemi

lépések. A legtöbb megkérdezett szereplő úgy nyilatkozott, hogy a választói névjegyzék megbízható, ugyanakkor többen aggályaikat fejezték ki azzal kapcsolatban, hogy a lakóhely közelmúltban módosított definíciója a szavazók stratégiai utaztatásához vezethet a billegő körzetekben a választás napjának közeledtével. 2021 decembere óta, az átláthatóság növelése végett az NVI heti rendszerességgel publikál választási regisztrációs adatokat.

- A Nemzeti Választási Bizottság (NVB) 6 országos pártlistát és 12 nemzetiségi listát vett nyilvántartásba, az OEVB-k pedig összesen 664 egyéni jelöltet regisztráltak. Az ODIHR Választási Megfigyelési Missziója által megkérdezett szereplők közül többen aggályaiknak adtak hangot azzal kapcsolatban, hogy néhány párt a saját jelöltjei támogatása érdekében visszaélt személyes adatokkal és aláírásokat hamisított. Számos ilyen ügyben nyújtottak be panaszt a Területi Választási Bizottságokhoz és a NVB-hez. A mostani választásokra az NVI létrehozott egy portált, ahol a választók leellenőrizhetik, hogy az adataikat felhasználták-e valamely jelölt támogatására. Az országos listára felkerült jelöltek nagyjából 19.7%-a, és az egyéni jelöltek 17.9%-a nő.
- A hivatalos kampány február 12-én kezdődött, amelyet a kormánypárt és a legfőbb ellenzéki csoportosulás kölcsönös vádaskodása jellemez. A pártok az egész országban aktív kampánytevékenységet folytatnak, és intenzíven használják a közösségi médiát kampányüzeneteik népszerűsítése céljából. A politikai diskurzust az Ukrajnában zajló fegyveres konfliktus uralta, részben egyéb témákat kiszorítva a kampányból. A kormánykoalíció és az ellenzék egymást vádolja azzal, hogy félretájékoztatnak a másik fél álláspontjáról és a konfliktusra adott válaszáról. Több hivatalos panaszban is kifogásolták, hogy a kormányzati tevékenység összemosódik a kampánytevékenységgel vagy azt kampány céljából visszaélészerűen használják. Az ellenzéki pártok kifogásukat fejezték ki az ODIHR Választási Megfigyelési Missziója számára a kampány céljára használható plakáthelyek elosztásában tapasztalható nagymértékű egyenlőtlenséggel kapcsolatban. A nőket és a nemzetiségeket érintő kérdések a kampányban eddig nem kaptak különös figyelmet.
- A pártok és a jelöltek a kampányt állami és magán forrásokból, valamint a választási versenyben résztvevők számára juttatott kampány céljára fordítható állami támogatásokból finanszírozhatják. A politikai pártok, a pártalapítványok, valamint a parlamenti képviselőcsoportok évente részesülnek állami támogatásban. A jogszabályban nem térnek ki a harmadik felek által végzett kampánycélú pénzköltésekre, akik az eddigi megfigyelések alapján aktív szerepet játszanak a kampányban. Az ODIHR korábban megfogalmazott ajánlásaival ellentétben a törvény nem követeli meg a kampányköltségek nyilvánossá tételét a választása napja előtt. A népszavazásra fordítható kampányköltségek legmagasabb összege nincs meghatározva, és azokra semmilyen közzéteteli vagy beszámolási kötelezettség nem vonatkozik. Az ODIHR Választási Megfigyelési Missziója által megkérdezett több szereplő is hangot adott azon aggálynak, miszerint a szabályozás hiánya megkönnyíti a kormány számára, hogy jelentős összeget fordítson a népszavazási kampányra.
- A média politikai törésvonalak mentén megosztott, és egy egyre inkább központosított piaci környezetben működik. Az Európa Tanács és az ENSZ emberi jogi tisztviselői aggályaiknak adtak hangot a korlátozó média jogi környezet, a médián belüli tulajdonviszonyok fokozódó koncentrációja, valamint a kormányzati reklámok által uralt reklámpiac torzulásai miatt. A médiaszabályozás előírja az elektronikusmédia számára a politikai kérdésekről való tisztességes és kiegyensúlyozott tájékoztatást; ugyanakkor a választásokra és a népszavazásra vonatkozóan nem szabályozza kifejezetten a szerkesztőségi tartalmakat. Az ODIHR Választási Megfigyelési Missziója által megkérdezett több szereplő is kifogásolta, hogy a közszolgálati médiában rendszerszerű politikai elfogultság figyelhető meg, és a közszolgálati műsorszolgáltató műsoraiban lényegében nem jelennek meg ellenzéki politikusok. Jogszabály szerint a közszolgálati médiaszolgáltató köteles a

választási verseny szereplőinek egyenlő mértékben ingyenes műsoridőt biztosítani politikai hirdetések számára, és úgy rendelkezik, hogy a parlamenti pártokat és a kormányt mint a népszavazás kezdeményezőjét ingyenes sugárzási idő illeti meg. A magánkézben lévő műsorszolgáltatóknak lehetősége van ingyenes sugárzási időt biztosítani választással és népszavazással kapcsolatos hirdetések közzététele céljából.

- Minden polgárnak és jogi személynek joga van panaszt és fellebbezést benyújtani a választási jogszabályokat sértő döntésekkel, cselekményekkel és mulasztásokkal szemben, ugyanakkor a választási bizottságok döntéseivel szembeni fellebbezés joga az „ügyben érintett” személyekre van leszűkítve. A március 15-i adatok szerint az NVB 49 ügyet bírált el, amelyből 21-et érdemi vizsgálat nélkül utasított el. Az érdemben elbírált ügyek közül 10-ben született a panaszos vagy a fellebbező számára kedvező döntés, ideértve néhány olyan esetet is, amelyben az alsóbb szintű választási bizottsági tagok pártatlanságának hiányát kifogásolták. Az NVB-hez benyújtott több ügy is hivatali pozícióval és a kampányforrásokkal való visszaélés tárgyát érintette, ezen ügyek egyikében sem állapított meg jogszabálysértést az NVB. A Kúria egy esetben megállapította, hogy a kormány megsértette a kampányidőszakban irányadó semlegesség követelményét, de az Alkotmánybíróság megsemmisítette a határozatot.
- Az ODIHR által korábban megfogalmazott ajánlások ellenére belföldi pártfüggetlen választási megfigyelésre vonatkozó szabályozás nincs. Azok a nemzetközi megfigyelők, akiket a Nemzeti Választási Iroda nyilvántartásba vett, jogosultak a választási eljárás valamennyi szakaszát ellenőrizni. Március 15-ig hat szervezet összesen 287 megfigyelőt regisztrált. Több civil szervezet is tájékoztatta az ODIHR Választási Megfigyelési Misszióját azon kezdeményezéseikről, amelyek a politikai pártok által delegált SZSZB tagok toborzását és képzését célozták.

II. BEVEZETÉS

Magyarország Külügyi és Külgazdasági Minisztériumának a 2022 április 3-án megrendezésre kerülő országgyűlési választások és népszavazás megfigyelésére vonatkozó felkérésére tekintettel, valamint a január 17 és 21 között tartott igényfelmérő misszió ajánlása alapján az EBESZ Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Hivatala (ODIHR) február 24-én Választási Megfigyelési Missziót hozott létre.¹ A Jillian Stirk által vezetett misszió egy budapesti székhelyű, 14-tagú szakértői team-ből, illetve 18 hosszútávú megfigyelőből áll, akiket március 5-én küldtek ki az ország nyolc különböző pontjára. A misszió tagjai 18 EBESZ résztvevő államból érkeztek. Az ODIHR arra kérte a résztvevő államokat, hogy küldjenek 200 rövid távú megfigyelőt a választás napján történő eljárások és események megfigyelése céljából.

III. POLITIKAI HÁTTÉR ÉS KÖRNYEZET

Magyarország egy parlamentáris köztársaság, amelyben a törvényhozó hatalmat az egykamarás parlament gyakorolja. A miniszterelnök által vezetett kormány széleskörű végrehajtó hatalommal rendelkezik. 2022. január 11-én az akkori köztársasági elnök, Áder János április 3-ra tűzte ki a parlamenti választások időpontját.² Ugyanazon a napon a köztársasági elnök az ún. „gyermekvédelmi” törvény tárgyában kiírt népszavazás napját úgy határozta meg, hogy azt a parlamenti választásokkal

¹ Lásd a Magyarországról szóló korábbi ODIHR választási megfigyelési [jelentéseket](#).

² 2022 március 10-én, miután lejárt Áder úr második öt éves mandátuma, a parlament a Fidesz által jelölt Novák Katalint választotta meg köztársasági elnöknek.

együtt lehessen megtartani.³ A COVID-19 pandémia kitörését követően Magyarországon bevezetett veszélyhelyzet továbbra is hatályban van.

2010-es hatalomra jutását követően a Fidesz-Magyar Polgári Szövetség, a Kereszténydemokrata Néppárttal mint koalíciós partnerrel együtt, az azóta eltelt idő nagy részében kétharmados parlamenti többséggel rendelkezett.⁴ A kormányzó pártok ezt a többséget saját politikai és jogalkotási programjukat határozott megvalósítására használták fel. Az elmúlt években egy sor jogszabályváltozás oda vezetett, hogy az Európai Bizottság (EB) kötelezettségszegési eljárásokat indított Magyarországgal szemben.⁵ 2022. február 16-án az Európai Unió Bírósága elutasította Magyarország keresetét, amely azt az európai uniós rendeletet támadta, amely a támogatások kifizetését a jogállamiság követelményeinek tiszteletben tartásához kötötte. Az ún. „gyermekvédelmi” törvény elfogadása után az EB eljárást indított Magyarországgal szemben az LGBTI csoporthoz tartozó személyek jogainak megsértése miatt, ezt követően pedig Orbán Viktor miniszterelnök bejelentette szándékát, hogy népszavazást írjanak ki.⁶

2020-ben hat ellenzéki párt, a Demokratikus Koalíció (DK), a Jobbik, a Magyar Szocialista Párt (MSZP), a Momentum, az LMP – Magyarország Zöld Pártja és a Párbeszéd megegyeztek abban, hogy a 2022-as választásokon közös miniszterelnökjelöltet fognak támogatni, egyetlen jelöltet állítanak mind a 106 egyéni választókerületben, valamint közös listát nyújtanak be a választás arányos részét illetően. A 2021 szeptember és október hónapjaiban megrendezett előválasztáson a független Márki-Zay Pétert, Hódmezővásárhely polgármesterét választották meg az Egységben Magyarországért nevű ellenzéki csoportosulás közös miniszterelnökjelöltjének.

IV. JOGSZABÁLYI KÖRNYEZET

A parlamenti választásokat elsősorban a 2011. évi Alaptörvény (alkotmány), az országgyűlési képviselők megválasztásáról szóló 2011. évi törvény (választási törvény), a választási eljárásról szóló 2013. évi törvény, valamint a kampányköltségek átláthatóságáról szóló 2013. évi törvény (kampányfinanszírozási törvény) szabályozza.⁷ A jogszabályi keretrendszer az igazságügyi miniszter által kiadott rendeletek, valamint a Nemzeti Választási Bizottság (NVB) által a választási szervek részére kibocsátott, kötelező

³ A kormány által eredetileg beküldött öt kérdésből egyet elutasított a Legfelsőbb Bíróság. A Legfelsőbb Bíróság döntését az Alkotmánybíróság felülírta, azonban nem időben, így nem kerülhetett be a népszavazásra kerülő kérdések közé. A pedofil bűnelkövetőkkel szembeni szigorúbb fellépésről, valamint a gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló törvényt 2021. június 15-én fogadták el. Az Európa Tanács Joggal a Demokráciáért Európai Bizottsága (Velencei Bizottság) 2021. december 13-án kiadott [véleménye](#) szerint a törvény összeegyeztethetetlen a nemzetközi emberi jogi normákkal. A népszavazási kérdések törvényességét számos ügyben sikertelenül támadták meg eljárási és tartalmi alapon a Kúria és az Alkotmánybíróság előtt. Január 21-én ellenzéki pártok egy csoportja aláírásokat nyújtott be a Nemzeti Választási Irodához népszavazás kezdeményezése céljából. Március 9-én a Nemzeti Választási Bizottság hitelesítette az ellenzéki kezdeményezésben szereplő aláírásokat mindkét népszavazási kérdésre vonatkozóan, amelyek jelenleg parlamenti jóváhagyásra várnak.

⁴ A 2018-as parlamenti választások eredményeként a 199 parlamenti mandátumból a Fidesz-KDNP koalíció 133; a Jobbik 26, a Magyar Szocialista Párt (MSZP) a Párbeszéddel együtt 20; a Demokratikus Koalíció (DK) 9; a Lehet Más a Politika (LMP); a pártot 2020-ban átnevezték: Lehet Más a Politika – Magyarország Zöld Pártja) 8; az Együtt pedig 1 mandátumot szerzett, továbbá egy független képviselő jutott be a parlamentbe. A magyarországi Német Nemzetiségi Önkormányzat egy parlamenti helyhez jutott a nemzetiségi listáról.

⁵ 2020 júniusában meghozott ítéletében az Európai Unió Bírósága kimondta, hogy a civil szervezetek külföldi finanszírozását szigorító 2017-es törvény EU jogba ütközött. 2021 áprilisában a parlament hatályon kívül helyezte a törvényt. 2021 novemberében az EUB arra a következtetésre jutott, hogy az ún. „Stop Soros törvény”, amely büntetni rendelte az illegális bevándorlóknak nyújtott szervezett segítségnyújtásban való részvételt, EU joggal ellentétes volt.

⁶ Az EB 2021. július 15-én indított [kötelezettségszegési eljárást](#). Orbán Viktor úgy fogalmazott: „Azért van szükség a népszavazásra ... mert Brüsszel megtámadta Magyarországot”, „szükségünk van minden magyar ember támogatására, egyébként ezt a csatát nem tudjuk megnyerni.”

⁷ A politikai pártok finanszírozására, a nemzetiségek jogaira, a médiára, a lakcímnnyilvántartásra, valamint a bűncselekményekre vonatkozó rendelkezéseket egyéb releváns jogszabályok tartalmazzák.

erővel nem bíró iránymutatások töltik ki.⁸ A COVID-19 pandémia miatt bevezetett és továbbra is fenntartott veszélyhelyzet alatt a kormány különleges jogosítvánnyal van felhatalmazva, hogy előzetes parlamenti jóváhagyás nélkül rendeleteket alkosson, valamint bizonyos alapvető jogokat és szabadságokat korlátozzon vagy felfüggeszzen.⁹

A legutolsó választások óta a jogszabályi környezet egy sor módosításon ment keresztül; a legutóbbi tartalmi változtatásokat 2020-ban fogadták el egy törvénycsomagban, hét törvényt módosítva. A módosításokról szóló érdemi társadalmi egyeztetés hiányát az ellenzék és a civil társadalom is kritizálta, akik bizonyos rendelkezések mögött politikai motivációt véltek felfedezni. A módosítások nagyrészt a Nemzeti Választási Iroda (NVI) által megfogalmazott ügyintézési tárgykörökkel kapcsolatos ajánlásain alapultak, de az Igazságügyi Minisztérium javaslatára tartalmaztak egy olyan jelentős változást is, amely a pártoknak a választási eredmények teljeskörű megtámadására irányuló jogosultságát érintette.¹⁰ A korábbi ODIHR ajánlások jelentős részét nem követte érdemi intézkedés, ideértve a állami forrásokkal való visszaélést és az állami és pártpolitikai szerepek összemosódásának megelőzését, a kampányfinanszírozás átláthatóságát, illetve a hazai pártfüggetlen választási megfigyelés biztosítékait érintően. Néhány adminisztratív jellegű választási szabály, ideértve a legutóbb elfogadott módosításokat is, sarkalatos törvényi rendelkezésekbe van foglalva, vagyis azok megváltoztatása kétharmados parlamenti támogatást igényel.

A népszavazást az Alaptörvény, valamint a népszavazási kezdeményezésről, az európai polgári kezdeményezésről és a népszavazási eljárásról szóló 2013. évi törvény (népszavazási törvény) szabályozza. 2021-ben az országos népszavazás és választás együttes megtartására vonatkozó tilalmat hatályon kívül helyezték.¹¹ Ezzel egy időben a népszavazásra és a választásokra vonatkozó törvények olyan módosításait fogadták el, amelyek az ilyen események esetleges együtt megtartásával járó ügyintézés összehangolását célozták. A jogszabályi környezet azonos médiasurgárzási kampánylehetőséget biztosít a kormány mint a népszavazás kezdeményezője, valamint a parlamenti pártok számára, ahelyett, hogy az a népszavazási kezdeményezés támogatóit és ellenzőit illetné meg egyenlően, továbbá a hatóságok számára nem írja elő a semlegesség követelményét, és a költségvetési forrásoknak népszavazási kampány céljára való felhasználását sem tilalmazza.¹² Sem a kormány, sem a választási ügyintézésért felelős hatóságok részére nincs kötelezően előírva, hogy a választókat objektív

⁸ 2022. január 11-én az igazságügyi miniszter három rendeletet adott ki a választások és a népszavazás finanszírozása, az azokkal kapcsolatos ügyintézés, valamint az időpontok és határidők tárgyában. Jelenleg 14 NVB iránymutatás van hatályban, amelyeket 2014 és 2019 között fogadtak el, és 2021-ben módosítottak, és amelyek a jogalkalmazás egységességének megteremtését célozzák.

⁹ A veszélyhelyzet ideje alatt a kormány jogosult rendeletet kibocsátani, amellyel bizonyos törvények rendelkezéseitől eltérhet vagy azokat felfüggesztheti, és egyéb különleges intézkedéseket hozhat. Az Alaptörvény szerint a kormány a normális körülmények között irányadó mértéken túl is jogosult korlátozni vagy felfüggeszteni bizonyos alapvető jogok gyakorlását, néhány megszorítástól eltekintve. Ezek a rendeletek 15 nap elteltével csak parlamenti jóváhagyással maradhatnak hatályban.

¹⁰ A választási törvény és a választási eljárásról szóló törvény, valamint egyéb vonatkozó törvények módosításait 2018 július, 2018 december, 2019 december, 2020 december és 2021 november hónapjaiban fogadták el. A 2020. évi módosításokat a [Velencei Bizottság és az EBESZ/ODIHR közös véleménye a választási joganyagot érintő 2020-es módosításokról](#) című dokumentum értékelte. A közös véleményben megfogalmazott ajánlásokat érdemi lépés nem követte.

¹¹ A módosítást az ellenzéki Párbeszéd Magyarországért képviselője, Szabó Tímea javasolta.

¹² A Velencei Bizottság által kiadott [A népszavazással összefüggő jó gyakorlatok elnevezésű dokumentumhoz](#) tartozó Iránymutatás I.2.2. és I.3.1. pontjai, valamint a dokumentumhoz csatolt Magyarázat úgy rendelkezik, többek közt, hogy a támogatókat és ellenzőket megillető azonos esélyek magukba foglalják a hatóságok semlegességét a népszavazási kampányra vonatkozóan, a médiatájékoztatást (különösen a közmédia esetében), a nyilvános kampányfinanszírozást, illetve a rádiós és televíziós sugárzással kapcsolatos pénzügyi és egyéb feltételeket. Az Iránymutatás szerint továbbá nem szükséges teljes mértékben megtiltani a hatóságoknak, hogy a népszavazási kezdeményezés mellett vagy ellen foglaljanak állást, ugyanakkor a kormány számára „tilos a szavazás eredményét túlzott, egyoldalú kampány útján befolyásolni”, és „a költségvetési források kampány céljából történő felhasználását a hatóságok által tilalmazni kell”.

és kiegyensúlyozott információkkal lássák el a népszavazásra bocsátott kérdésekről, valamint a kérdések támogatóinak és ellenzőinek álláspontjáról. A népszavazási törvény 2018-as módosítása teljeskörű kampányjogosultságot biztosított a kormány számára, amennyiben az a népszavazás kezdeményezője.

V. A VÁLASZTÁSI ÉS NÉPSZAVAZÁSI RENDSZER

A 199 országgyűlési képviselőt vegyes rendszer szerint választják meg: 106 képviselőt egyéni választókerületben többségi elv alapján, 93 képviselőt pedig zárt listáról egy olyan országos szintű arányos választási versenyben, amely részben kompenzációs elemeket tartalmaz, változó választási küszöb szerint.¹³ Mind a 13 nemzetiségi önkormányzat jogosult jelölti listát állítani, amelyre a magukat az adott nemzetiséghez tartozónak valló személyek szavazhatnak, és amelyre kedvezőbb küszöbértékek vonatkoznak.¹⁴

A 2020-as törvénymódosítások szerint, amelyek szigorúbb feltételeket vezettek be az országos arányos választási versenyben résztvevő pártok számára, legalább 71 egyéni jelöltet kell állítani (a korábbi 27 helyett) az ország 19 megyéjéből 14-ben (a korábbi 9 helyett) és Budapesten is. Miközben a politikai pártok és egyéb szereplők általánosságban egyetértenek abban, hogy ez az intézkedés hozzájárulhat a kizárólag az állami kampányfinanszírozás igénybevétele céljából induló „kamupártok” jelentette probléma kezeléséhez, egyes szereplők úgy tájékoztatták az ODIHR Választási Megfigyelési Misszióját, hogy szerintük ezek a változtatások politikailag motiváltak, tovább erősíthetik a polarizációt és végzetes következményekkel járhatnak a politikai sokféleségre nézve.¹⁵

Az egyéni választókerületi határok sarkalatos törvényben vannak rögzítve, amelyek módosításához a parlamenti képviselők kétharmadának támogatása szükséges. Annak ellenére, hogy a választási törvény kifejezetten előírja azon választókerületek határainak felülvizsgálatát, amelyekben több mint 20 %-os eltérés figyelhető meg a szavazók átlagos létszámához képest, a legutóbbi országos választások választói megoszlását alapul véve, a parlament 2018 óta nem módosította az érintett választókerületek határait.¹⁶ A jelenlegi választói eloszlás alapján a 106 egyéni választókerületből 25-ben több mint 10%-os eltérés van, a legnagyobb eltérés 33%.¹⁷

¹³ A következő választási küszöbértékek az irányadók: 5 % az önállóan induló pártok esetében, 10 % a két pártból álló szövetségekre nézve, és 15 % a három vagy annál több pártból álló szövetségekre vonatkozóan. Az egyéni választókerületekben a befutó jelölt mandátumának megszerzéséhez már nem szükséges többszavazatokat hozzászámítják a jelölőszervezetnek az országos listára érkezett szavazatszámához, ha elérte az előzőekben említett küszöbértéket, mielőtt a *d'Hont* formula szerint kiosztanák az arányos választási rendszer szerint járó parlamenti mandátumokat.

¹⁴ 13 elismert nemzetiségi önkormányzat (örmény, bolgár, horvát, német, görög, lengyel, roma, román, ruszin, szerb, szlovák, szlovén és ukrán) jogosult jelölti listát állítani – amely egy külön szavazólapon szerepel –, ha sikerült összegyűjteni az adott nemzetiséghez tartozó választási nyilvántartásban regisztrált összes szavazó egy százalékának aláírását vagy 1.500 aláírást, attól függően, hogy melyik az alacsonyabb szám. A sima országos listán mandátumot eredményező szavazatszám negyedére van szükség ahhoz, hogy egy jelölt kedvezményes mandátumot szerezzen a nemzetiségi listán. Azok a polgárok, akik nemzetiségi választóként regisztrálnak, nem szavazhatnak a sima országos listára. Azon nemzetiségek, amelyeknek a listájáról egyetlen jelölt sem szerzett parlamenti képviselői helyett, jogosultak szószólót küldeni a parlamentbe.

¹⁵ Az ODIHR és a Velencei Bizottság [közös véleményükben](#) javasolták a módosított számok jelentős csökkentését, mivel a szigorított feltételek „hozzájárulhatnak a politikai polarizáció szintjének megemelkedéséhez a politikai szinten és végső soron a társadalomban.”

¹⁶ A 2018-as választásokat követően a parlamentnek kötelessége keletkezett két Pest megyei választókerület (02 és 05) határainak módosítására, amelyekben több mint 20 %-os eltérés volt a 2018-as választói eloszlás alapján. A törvény szerint a választókerületi határokat nem lehet módosítani a választást megelőző naptári év elejétől kezdődően.

¹⁷ 18 egyéni választókerületben figyelhető meg több mint 15%-os eltérés, ezen belül 7-ben több mint 20%-os eltérés – utóbbiak mind Pest megyében találhatóak. A Velencei Bizottság által kiadott [A választási ügyekre irányadó jó gyakorlatok](#) nevű dokumentum I.2.2.iv. bekezdésében található ajánlás szerint az átlagtól való eltérés megengedhető mértéke 10%, ez az arány pedig semmiképpen nem mehet 15% fölé, kivéve ha azt különleges körülmények indokoltá teszik.

A parlament dönthet népszavazás kiírásáról, ha azt a köztársasági elnök, a kormány vagy legalább 100.000 választópolgár kezdeményezi. Kivételt képez ez alól ha egy népszavazást választópolgárok kezdeményeznek és leglább 200.000-en támogatják. Ebben az esetben a parlament köteles elrendelni a népszavazást. Néhány tárgykörben nem lehet népszavazást tartani, mint például az Alaptörvény módosítása vagy a nemzetközi szerződésekből fakadó kötelezettségeket érintő kérdések. A Nemzeti Választási Bizottság hatáskörébe tartozik a népszavazási kérdések eljárási és tartalmi alapú törvényességi vizsgálata, valamint a népszavazási kérdések elfogadása. A jelenlegi népszavazáson a szavazók négy eldöntendő kérdésre válaszolhatnak egy szavazólapon. A népszavazás akkor érvényes, ha az összes szavazópolgár több mint 50%-a érvényesen szavaz. Ha ez a feltétel teljesül, és a szavazók több mint 50%-a a feltett kérdésre igenlő választ ad, a népszavazás eredményesnek minősül és az eredmény kötelező a parlamentre nézve.

VI. VÁLASZTÁSI ÜGYINTÉZÉS

A parlamenti választásokkal kapcsolatos ügyintézés egy négy szintű szervezetrendszer látja el, amely az NVB-ből, 20 területi választási bizottságból (TVB), 106 országgyűlési egyéni választókerületi választási bizottságból (OEVB), valamint 10.243 szavazatszámoló bizottságból (SZSZB) áll.¹⁸ Ezen felül a Nemzeti Választási Iroda, 20 területi választási iroda (TVI), 97 országos egyéni kerületi választási iroda (OEVI), valamint 1.264 helyi választási iroda (HVI) működik közre a választások lebonyolításában és nyújt segítséget a megfelelő bizottságok munkájához.¹⁹ Ugyanezen bizottságok és irodák felelősek a népszavazás lebonyolításáért és az abban való közreműködésért feladatköreiknek megfelelően.

A NVB egy állandóan működő független testület, amelynek elnökét és hat tagját a köztársasági elnök javaslata alapján a parlament választja meg kilenc évre. Ezen felül, minden parlamenti képviselőcsoporttal rendelkező politikai pártnak joga van egy teljes szavazati joggal rendelkező tagot delegálni.²⁰ Azon jelölőszervezetek, amelyek országos listát vagy nemzetiségi listát állítanak, ugyancsak jogosultak egy tagot delegálni amint a listájukat nyilvántartásba vették.²¹ Az NVB 17 tagja közül az elnökhelyettes, két választott tag, valamint egy delegált tag nő.

A TVB, az OEVB és a SZSZB három tagját az egyes megyék vagy helyi önkormányzatok választják az illetékes választási iroda ajánlása alapján. A választási verseny résztvevői további tagokat delegálhatnak a választási adminisztrációs rendszer különböző szintjein, ideértve szavazóhelyenként két SZSZB tagot, akiket március 25-ig kell kinevezni.²² A közelmúltban elfogadott jogszabálmódosítások kiszélesítették a HVI-k döntési szabadságát, hogy további tagokat jelölhessenek abban az esetben, ha a választási verseny résztvevői nem jelölnének kellő számú tagot, és így az SZSZB létszáma nem érné el az 5 főt. Habár az ODIHR Választási Megfigyelési Missziójának tagjaival találkozó szereplők bíznak abban, hogy az adminisztrációs rendszer képes a választások lebonyolítására, ellenzéki pártok aggályaikat fejezték ki a kormányzó többség által kinevezett személyeknek a választási adminisztrációs rendszerben való túlsúlyával kapcsolatban, különösen ami a magasabb szinteket illeti.

¹⁸ A választási eljárásról szóló törvény 2018-as módosítása a területi választási bizottságokat ruházta fel az országos listákra leadott szavazatok részleges összesítésének és a jelöltek nyilvántartásba vételével kapcsolatos fellebbezések elbírálásának hatáskörével.

¹⁹ Néhány OEVI egyszerre több egyéni választókerületért is felelős.

²⁰ Ezen tagok mandátuma a következő parlamenti választások kiírásának időpontjában jár le.

²¹ A jogosult szervezetek és nemzetiségek által delegált tagok március 4-e óta vesznek részt a NVB ülésein. Március 9-én további két fő csatlakozott. A nemzetiségek által delegált tagok kizárólag a nemzetiségeket érintő ügyekben rendelkeznek szavazati joggal.

²² Az adott választókerületben nyilvántartásba vett politikai pártok és független jelöltek legfeljebb két tagot jelölhetnek minden egyes SZSZB-be.

A választási irodák egy hierarchikus rendszerben működnek, amelynek élén az NVI elnöke áll. Az választások technikai előkészítéséért felelős NVI egy közigazgatási szerv, amelyet az elnök vezet.²³ Az alacsonyabb szintű irodákat helyi jegyzők vezetik, akik egyben az adott szinten működő bizottságok titkárságaként járnak el. Az ODIHR Választási Megfigyelési Missziója által megkérdezettek közül néhányan agállyaikat fejezték ki az alacsonyabb szintű bizottságok elegendő személyi állományával, a tagok képzésével, valamint azzal kapcsolatban, hogy ezek a bizottságok képesek-e kellően hatékonyan lebonyolítani a parlamenti választásokat és a népszavazást egyszerre.²⁴

A mai napig bezárólag a választási szervek minden adminisztratív határidőt betartottak, és az előkészítő munkálatok folyamatosan zajlanak. A választások kiírása óta eltelt idő alatt a NVB 160 döntést hozott a jelölőszervezetek és a nemzetiségi listák nyilvántartásba vétele, valamint a szavazólapok tartalmi és formai elemeinek tárgyában. A NVB ülései nyilvánosak. A napirendet röviddel az ülések előtt hozzák nyilvánosságra, és a döntéseket időben közzéteszik. A 2020-as törvénymódosítások óta az NVB üléseit elektronikus kommunikációs eszközök útján is meg lehet tartani, de nem közvetítik online vagy más médián keresztül. Az NVB ülések jegyzőkönyveit az ülést követő körülbelül két héten belül hozzák nyilvánosságra. Az NVB titkársága arról tájékoztatta az ODIHR Választási Megfigyelési Misszióját, hogy az NVB tagok szóban vagy írásban kifejezhetik véleményüket a határozattervezeteket illetően az ülések előtt. A megfigyelt hivatalos üléseken a határozattervezeteket érdemi megvitatására ritkán került sor az előtt, hogy a párt delegált tagjai csatlakoztak az NVB-hez.

Az NVB elindított egy honlapot, amelyen a parlamenti választásokkal és a népszavazással kapcsolatos információk találhatóak. A OEVI, a HVI, a SZSZB, a külképviseleti szavazóköri, valamint külföldi választási irodák elnökei számára képzési anyagokat fejlesztettek, amelyek elérhetők az interneten. Az NVI mind a parlamenti választásokra, mind pedig a népszavazásra vonatkozóan tájékoztató plakátokat és videókat tett közzé a nyilvánosság számára, ideértve a fogyatékkal élő szavazókat is. Habár sem a kormányt, sem az NVB-t nem terheli ismeretterjesztési célú törvényi tájékoztatási kötelezettség a választók irányába a népszavazásról, az NVB mégis a választókat célzó ismeretterjesztő anyagokat készített a népszavazási eljárásról.²⁵ A fogyatékkal élő személyek igényelhetnek bizonyos szolgáltatásokat, mint például Braille írással készült választási értesítőt és szavazólap-sablont, könnyített szövegű tájékoztatókhoz való hozzáférést, valamint áthelyezésüket olyan szavazóhelyiségbe, amely mozgásában korlátozott személyek számára is megközelíthető. A mozgásukban korlátozott személyek mozgó urnát is igényelhetnek.

VII. A VÁLASZTÓK NYILVÁNTARTÁSBA VÉTELE

Minden olyan felnőtt korú személy, aki a választás napján betöltötte a 18. életévét, házasságban élő személyek esetén a 16. életévét, jogosult szavazni, kivéve azokat, akiket egyedi ügyben hozott bírósági döntés alapján a korlátozott belátási képessükre tekintettel vagy bűncselekmény elkövetése miatt

²³ A NVI elnökét a miniszterelnök javaslatára a köztársasági elnök nevezi ki kilenc évre. Legfeljebb három elnökhelyet lehet kinevezni határozatlan időre.

²⁴ Az NVI képzési kézikönyvei részletes útmutatást tartalmaznak mind a választások, mind pedig a népszavazás eljárásával és lebonyolításával kapcsolatban, de külön képzési programot nem szerveztek. A delegált tagok az őket jelölő pártok vagy civil szervezetek által részesülnek képzésben.

²⁵ Az NVI egy külön honlapot is működtet, amelyen a népszavazással kapcsolatos információk érhetők el, ideértve a népszavazási kérdéseket is.

szavazati joguktól megfosztottak.²⁶ Az NVI szerint összesen 72.974 polgártól vonták el a szavazati jogot az előbb említett okokból.²⁷

A választói nyilvántartást, amelyet az NVI kezel, a személyi nyilvántartás, valamint egyéb nyilvántartások alapján állítják össze.²⁸ A választói nyilvántartás március 15-i adatai szerint összesen 8.224.441 személy jogosult szavazni a parlamenti választásokon és a népszavazáson.²⁹ A magyarországi lakóhellyel rendelkező személyeknek nem kell kérvényezniük a választói nyilvántartásba vételüket. A magyarországi lakóhellyel nem rendelkező választóknak tíz évenként be kell jelenteniük az adataikat, hogy jogosultak legyenek levélben szavazni. Ezek a választók kizárólag az országos listákra szavazhatnak és a népszavazási kérdésekre felelhetnek. Az ODIHR Választási Megfigyelő Missziója által megkérdezett egyes szereplők agállyaikat fejezték ki a levélben történő szavazás korlátozott biztonsági garanciáival, valamint a levélben történő szavazásra jogosult választók nyilvántartásának pontosságával kapcsolatban. A magyarországi lakóhellyel rendelkező, de a szavazás napján külföldön tartózkodó választók mind az egyéni választókerületi jelöltekre, mint az országos listára leadhatják a szavazatukat, és a népszavazási kérdésekre is felelhetnek a magyar külképviseleteken működő 146 szavazóhelyiség egyikén, ha március 25-ig regisztrálnak.³⁰ A külföldi szavazókat megillető szavazati jog egyenlőségére vonatkozó korábbi ODIHR ajánlásokat nem követték érdemi lépések. A közelmúltban elfogadott törvénymódosítások következtében az átjelentkezési kérelmek benyújtására irányadó határidő a választásokat megelőző négy napról kilenc napra módosult. Az ország területén szavazó személyek a választás napját megelőző kilencedik napig nyújthatnak be átjelentkezési kérelmet.

A polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló törvény 2021-es módosítása következtében az állandó lakhely definícióját felváltotta az állami szervekkel való kapcsolattartás céljából megadott értesítési cím. Az országgyűlési képviselők egynegyede megtámadta ezt a törvénymódosítást az Alkotmánybíróság előtt, amely 2022. február 14-én kelt döntésében elutasította az indítványt.³¹ 2021 decembere óta az NVI heti rendszerességgel hozta nyilvánosságra a választási

²⁶ A szabadságvesztés büntetésüket töltő elítéltek szavazati jogát egy évtől legfeljebb tíz évig tartó határozott időre korlátozni lehet. A választási eljárásról szóló törvény 2020-as módosítása következtében a „patologikus függőség” már nem minősül a szavazati jog megfosztásának megalapozó oknak. [A fogyatékkal élő személyek jogairól szóló 2006-os ENSZ egyezmény](#) (CRPD) 29. cikke értelmében a részes államok „biztosítják, hogy a fogyatékkal élő személyek másokkal azonos alapon, ténylegesen és teljes körűen vehessenek részt a politikai életben és a közéletben, közvetlenül vagy szabadon választott képviselőikön keresztül, beleértve a fogyatékkal élő személyek jogát és lehetőségét a szavazásra és a választathatóságra”. A 2013-ban a [CRPD Bizottsága által kiadott 4/2011. számú közlemény](#) 9.4 bekezdése szerint: „[...] a választójogból való kizárás valamely vélt vagy valós pszichoszociális vagy mentális fogyatékoság alapján, ideértve az egyedi értékelést követő korlátozást is, fogyatékoságon alapuló hátrányos megkülönböztetésnek minősül az Egyezmény 2. cikkének értelmében”.

²⁷ A 2022 március 15-i adatok szerint 25.931 személyt fosztottak meg a szavazati jogától bűncselekmény elkövetése miatt, és 47.043 személytől vonta meg a bíróság a szavazati jogot a korlátozott belátási képességére tekintettel.

²⁸ A személyi nyilvántartás a Belügyminisztérium által kezelt központi személyi adat- és lakcímnnyilvántartás adatain alapul, míg a Országos Bírósági Hivatal és a Bűnügyi nyilvántartás szolgáltató adatot a választójoguktól megfosztott személyekről.

²⁹ Ez magában foglal 7.672.239 olyan személyt, aki a lakóhelye szerinti választókerületben szavaz, 58.121 olyan személyt, aki más választókerületbe jelentkezett át, 37.479 olyan személyt, aki kérvényezte a külképviseleten való szavazást, valamint 456.584 magyarországi állandó lakhellyel nem rendelkező személyt, akik levélben jogosultak szavazni (ezen belül 74.625 személy regisztrált nemzetiségi szavazóként).

³⁰ Azon döntés ellen, miszerint az Egyesült Királyság területén csak három szavazóhelyiséget hoznak létre a magyarországi lakóhellyel rendelkező külföldi szavazók részére, beadványt nyújtott be az NVB egyik párt által delegált tagja azzal a kéréssel, hogy további szavazóköroket nyissanak az Egyesült Királyságban. December 13-án kelt határozatában az NVB úgy foglalt állást, hogy a kormány hatáskörébe tartozik annak eldöntése, hogy milyen helyszíneken létesítenek szavazóhelyeket.

³¹ Az indítványozók úgy érveltek, hogy az értesítési cím alapján a továbbiakban nem lenne megállapítható a tényleges állandó lakóhely, aminek közvetlen kapcsolata van a választáshoz egy vegyes választási rendszerben. Az Alkotmánybíróság döntésében úgy fogalmazott, hogy a törvénymódosítás szükséges volt, mivel az „arra a társadalmi jelenségre ad szabályozási választ, hogy a lakcímbjelentések egy része mára már nem a valós viszonyokat tükrözi”.

nyilvántartási adatokat az átláthatóság növelése céljából. A szavazók a választásokat megelőző második napig kérhetik a választási irodákban a választói névjegyzékben szereplő adataik módosítását. Az ODIHR Választási Megfigyelési Missziója által megkérdezett legtöbb szereplő úgy nyilatkozott, hogy a választói névjegyzék megbízható, ugyanakkor többen aggályaikat fejezték ki azzal kapcsolatban, hogy a lakóhely új definíciója a szavazók stratégiai utaztatásához vezethet a billegő körzetekben a választások közeledtével, vagy illegális buszoztatását eredményezheti a szavazás napján.

VIII. A JELÖLTEK NYILVÁNTARTÁSBA VÉTELE

Minden szavazati joggal rendelkező állampolgár választható. Egyéni választókerületi képviselőjelöltek állíthat egy vagy több jelölőszervezet vagy indulhatnak független jelöltként.³² Az egyéni képviselőjelölteknek legalább 500 aláírást kellett gyűjteniük a saját választókerületükben szavazásra jogosult személyektől az NVI által jóváhagyott aláírásgyűjtő íveken, és az induláshoz szükséges dokumentumokat február 25-ig be kellett nyújtaniuk.³³ Az NVB 55 jelölőszervezetet vett nyilvántartásba; nyolc szervezet nyilvántartásba vételét tagadta meg a jelöltállításához szükséges dokumentáció hiányosságai miatt.³⁴ Nyilvántartásba vett hat országos listát, egyet pedig elutasított.³⁵ A népszavazásra vonatkozó jogi szabályozás nem tartalmazza a népszavazást támogató és ellenző fogalmát, és nem követeli meg a politikai pártoktól és egyéb szereplőktől, hogy a népszavazási kampányban való részvétel érdekében regisztráljanak.

A mostani választásokra az NVI létrehozott egy weboldalt, amelyen a választók ellenőrizhetik, hogy adataikat felhasználták-e bármely jelölt támogatására. Az ODIHR Választási Megfigyelési Missziója által megkérdezett szereplők közül többen aggályaiknak adtak hangot a jelöltek támogatása érdekében történő személyes adatokkal való visszaéléssel és az aláírások meghamisításával kapcsolatban. Számos ilyen ügyben benyújtott panaszt bírált el az illetékes TVB és az NVB.³⁶

A március 15-i adatok szerint a 106 egyéni választókerületben összesen 664 jelölt indul, közülük 116 nő (17.4%). Összesen 105 egyéni jelölt nyilvántartásba vételét tagadták meg, 7 visszavonta a kérelmét, 1 jelölt regisztrációját pedig törölték. Az NVB 1.035 jelöltet regisztrált a hat országos arányos listán, közülük 204 nőt (19.7%). Összesen 111 nemzetiségi jelöltet állítottak, közülük 49 nőt (44.1%). A jelöltek egészen április 2-ig visszaléphetnek.

³² Egy jelölt egyszerre csak egy egyéni választókerületben indulhat jelöltként és szerepelhet a jelölő szervezet országos listáján.

³³ Az OEVI-k számára három nap áll rendelkezésre, hogy ellenőrizzék a támogatói aláírásokat és jelezzék az OEVI-k részére, hogy összegyűlt-e a kellő mennyiségű aláírás. A aláíró íveket legkésőbb február 25-én 16:00 óráig kellett benyújtani az OEVB-khez, különben a jelölőszervezetek és a független jelöltek pénzbírságban részesültek.

³⁴ Az NVB 43 politikai pártot és 12 nemzetiségi önkormányzatot regisztrált. A Magyar Nemzeti Párt regisztrációját két alkalommal tagadta meg a megfelelő jogi képviselet hiánya miatt, majd végül nyilvántartásba vette a pártot.

³⁵ A jelölőszervezetek között vannak politikai pártok, amelyek egyéni választókerületi jelöltek és országos listát állítanak, valamint nemzetiségi önkormányzatok. Az NVB megtagadta az A mi pártok – IMA nyilvántartásba vételét, mivel a párt csak 10 egyéni jelöltet állított 7 megyében és a fővárosban. A Egységben Magyarorszáért, a Normális Élet Pártja, a Kétfarkú Kutya Párt, a Megoldás, a Mi Hazánk, és a Fidesz-KDNP megfelelt az országos lista állításához szükséges feltételeknek és a február 26-án benyújtotta az iratokat.

³⁶ A legtöbb TVB megvizsgálta a szavazók panaszait, amelyben azt állították, hogy a jelöltek visszaéltek személyes adataikkal. A Budapesti TVB törölte az egyik jelölt nyilvántartásba vételét miután megállapította, hogy egyes aláíróíveken szereplő adatok nem feleltek meg a törvényi követelményeknek, a TVB az aláírások egy részét érvénytelenítette, aminek következtében az érvényes aláírások száma a szükséges 500 alá esett. Néhány jelölt megtámadta a nyilvántartásba vétel tárgyában hozott OEVB döntéseket, és kérte az illetékes TVB-t, hogy vizsgálja felül a benyújtott aláírásokat érvényességét. Az NVB-hez összesen 7 panasz érkezett aláírásgyűjtéssel kapcsolatos szabálytalanságokról, beleértve az aláírások meghamisítását is; mindent panaszt elutasítottak. Eddig még nem szabtak ki pénzbüntetést.

IX. KAMPÁNYKÖRNYEZET

A hivatalos kampány február 12-én kezdődött. A jogszabály nem szabályozza a kampánycsendet sem a választásokat megelőző időszakra, sem a szavazás napjára nézve, de a szavazás napján kampánygyűléseket tartani és a médiában kampányreklámokat sugározni tilos.³⁷ Egy közelmúltban elfogadott jogszabálmódosítás következtében a plakátok kihelyezéséhez szükséges az adott terület tulajdonosának írásbeli hozzájárulása. A törvény meghatároz bizonyos alapelveket, amelyeket a kampány egész ideje alatt tiszteletben kell tartani, így például a választáson indulók esélyegyenlőségét és a választások tisztaságának megővését. Az állami tisztviselők kampánytevékenységét a jogszabályok semmilyen módon nem korlátozzák, és az állami források kampánycélú felhasználását a jogszabály nem tiltja.

A népszavazási kampánytevékenységet a jog nagyrészt nem szabályozza. A népszavazásról szóló törvény előírja, hogy a kormány mint a népszavazás kezdeményezője és a parlamenti pártok között egyenlően kell elosztani a politikai reklám céljára felhasználható ingyenes sugárzási időt, de ezen kívül nincs szabály arra nézve, hogy a népszavazási kampányban ki és milyen módszerekkel kampányolhat.

A pártok az egész országban aktív kampánytevékenységet folytatnak kampányesemények megtartása és kopogtatás formájában, valamint intenzíven használják a közösségi médiát kampányüzeneteik népszerűsítése céljából. A kampányt a kormánypárt és az ellenzék éles szembenállása jellemzi, amelyben a kormánypárt az elért eredményeit emeli ki, az ellenzék pedig a változás szükségességét hangsúlyozza. Az Egységben Magyarországért ellenzéki csoportosulás kampánya, ideértve a közösségi médiában folytatott kampányt is, Márki-Zay Péterre összpontosít, míg a Fidesz kampánya Orbán Viktor miniszterelnöki tevékenységét helyezi a középpontba, és a párt kampányában gyakran megjelennek helyi jelöltek. Az ellenzéki pártok aggodalmukat fejezték ki az ODIHR Választási Megfigyelési Missziójának a kampányreklám céljára használható plakáthelyek egyenlőtlen eloszlásával kapcsolatban. A jelenleg kihelyezett kampányplakátok közül sok harmadik féltől származik, és az ellenzéki szövetséget ellenző üzenetet közvetít. Az ilyen plakátok egyik leghangsúlyosabb üzenete az az állítás, hogy Márki-Zay Pétert a korábbi miniszterelnök és a DK jelenlegi elnöke, Gyurcsány Ferenc irányítja. Március 15-én, az 1848. évi forradalom tiszteletére tartott nemzeti ünnep napján, nagyszabású Békemenetet rendeztek Budapesten, amelyen Orbán Viktor is felszólalt. Az Egységben Magyarországért ugyancsak rendezett egy nagyszabású gyűlést a fővárosban.

A politikai diskurzust az Ukrajnában zajló fegyveres konfliktus uralta, kiszorítva az egyéb témákat a kampányból. A kormányzó koalíció és az ellenzék azzal vádolja egymást, hogy a másik félremagyarazza álláspontját és a konfliktusra adott válaszait. Az ellenzéki pártok kritizálták a kormányt a konfliktusra adott válaszlépései miatt, valamint azzal vádolták a miniszterelnököt, hogy túl közeli kapcsolatot ápol az orosz kormánnyal, és hogy az orosz elnök kormányzási modelljét követi Magyarországon. A Fidesz azt állította, hogy ha az ellenzék lenne hatalmon, Magyarország közvetlen részese lenne a konfliktusnak, és fegyverekkel látná el Ukrajnát. A kampány egyéb témái között szerepelt az energiabiztonság, a gazdaság, és a forint gyengülése. Március 9-én az Egységben Magyarországért bemutatta a közös programját. A népszavazási kérdések eddig csak korlátozott mértékben jelentek meg a kampányban.

³⁷

Továbbá, a szavazóhelyiségek 150 méteres körzetében nem lehet kampánytevékenységet folytatni.

Az ODIHR Választási Megfigyelési Missziója több alkalommal is megfigyelte, hogy a kormányzati tájékoztatás megegyezik a kormányzó párt üzeneteivel.³⁸ Több ellenzéki párt is jelezte ezzel kapcsolatos kifogásait az ODIHR Választási Megfigyelési Missziója felé, és három panaszt be is nyújtottak ebben a tárgykörben. Több hivatalos panasz is született az egyik kormányzati programmal kapcsolatban azon az alapon, hogy az iskoláknak juttatott laptopok átadásának alkalmát egyes jelöltek és állami tisztségviselők néhányszor állítólagosan kampánycélra használták fel. Egy másik panaszban azt kifogásolták, hogy a polgárok egy kormányzati email címről kaptak tájékoztatást az ukrajnai konfliktussal kapcsolatban, amelyben az ellenzék álláspontját kritizálták (lásd *Panaszok és jogorvoslatok*). Az ODIHR Választási Megfigyelési Missziója által megkérdezettek közül többen aggodalmukat fejezték ki lehetséges, választókat érintő nyomásgyakorlás, az állami források visszaélésszerű felhasználása, valamint lehetséges szavazatvásárlás miatt.

A magyarországi közéletben és politikai életben a nők általában alulreprezentáltak. A 199 jelenlegi parlamenti képviselő közül 26 (13.1%), a 13 kormánytag közül pedig 2 nő. Ugyanakkor, az ODIHR Választási Megfigyelési Missziója felfigyelt rá, hogy egyes pártok kifejezetten a nőkre irányuló témákkal is foglalkoznak, mint például a gyermekellátási támogatás és a rugalmas munkavégzés, valamint néhány párt belső szabályzata tartalmaz arra vonatkozó rendelkezést, hogy vezető helyet biztosítson a nők számára a jelölti listákon. Az Egységben Magyarországért csoportosulás programja, amelyet március 9-én tettek közzé, tartalmaz kifejezetten a nőket célzó, valamint a támogatási rendszerrel és a foglalkoztatással kapcsolatos üzeneteket. Néhány párt a fogyatékosággal élő személyeket érintő kérdéseket is népszerűsíti.

X. KAMPÁNYFINANSZÍROZÁS

A választási kampányokat a pártok és a jelöltek állami és magán forrásokból finanszírozzák. A politikai pártok, a pártalapítványok, valamint a parlamenti képviselőcsoportok évente állami támogatásban részesülnek. Kampányfinanszírozásra fordítható állami támogatást kapnak továbbá az egyéni választókerületekben induló jelöltek, valamint a választási verseny arányos részének keretében listát állító jelölő szervezetek.³⁹ Politikai pártok számára kizárólag természetes személyek nyújthatnak magánadományt, azonban az adomány legmagasabb összege nincs meghatározva.⁴⁰ Tiltottak a politikai pártok és jelöltek részére a külföldi magánszemélyek és államok által nyújtott, valamint a névtelen adományok.⁴¹ A törvény meghatározza a jelöltek és a listát állító szervezetek által a választási kampányra

³⁸ Így például, a kormányzó párt szlogenje („Előre menjünk, ne hátra!”), nagymértékben megegyezik a kampány kezdetét megelőzően közvetített kormányzati kommunikációs üzenettel. A kormányzati tájékoztató plakátok, amelyeken a miniszterelnök képe szerepel a következő szavakkal: „Őrizzük meg Magyarország békéjét és biztonságát!”, tükrözik azt az üzenetet, amelyet a Fidesz képvisel az ukrajnai konfliktussal kapcsolatban. A polgároknak kiküldött kormányzati tájékoztató levelek a nyugdíjmelésről és a családtámogatásról a korábbi Gyurcsány-kormánnyal szembeni kritikát is tartalmaznak.

³⁹ Minden jelölt hozzávetőlegesen 1.2 millió forint (3.145 euro) összegű állami támogatásra jogosult, de jogosultságát átruházhatja az öt jelölő szervezetre. A listát állító pártok és szövetségek 471 és 706 millió forint (körülbelül 1.23 és 1.85 millió euro) közötti összeget kaphatnak az egyéni választókerületekben állított jelöltek számától függően (amely egy 2020 decemberében elfogadott törvénymódosítást követően minimum 71 fő kell, hogy legyen). A nemzetiégi listát állító szervezetek együttesen körülbelül 353 millió forint (924.000 euro) összegre jogosultak; az egyes listákra jutó támogatás mértékét az NVB számolja ki.

⁴⁰ Az évi 500.000 forint (1.300 euro) összegnél nagyobb adományt nyújtó támogatók név szerint szerepelnek a pártok éves beszámolójában.

⁴¹ A jogi személyek által nyújtott, valamint a külföldi forrásból származó adományokra vonatkozó tilalom nem alkalmazandó a pártalapítványokra.

elkölthető legmagasabb összeget.⁴² A harmadik felek (vagyis a választási verseny előbb említett résztvevőin kívüli szereplők) költségei, akik az eddigi megfigyelések alapján aktív szerepet játszanak a kampányban, nincsenek szabályozva.⁴³ Az ODIHR és az Európa Tanács Korrupció Elleni Államok Csoportja (GRECO) által az átláthatóságra és a kampányfinanszírozással kapcsolatos elszámolhatóságra vonatkozó korábban megfogalmazott ajánlások nagy részét nem követte érdemi lépés.⁴⁴

A törvény nem követeli meg a kampányköltségek nyilvánossá tételét a választása napja előtt. Azok az egyéni választókerületi jelöltek, akik elfogadják a kampánytámogatást, a választás után kötelesek elszámolni.⁴⁵ A jelölteknek és a listát állító szervezeteknek a választástól számított 60 napon belül kell közzétenniük a kampányfinanszírozással összefüggő bevételeiket és költségeiket tartalmazó beszámolót. Az Állami Számvevőszék (ÁSZ) ellenőrzi a parlamenti mandátumot szerzett jelöltek és a listát állító szervezetek kampányköltségét.⁴⁶ A jelen választásokat megelőzően az ÁSZ közzétett egy kézikönyvet a kampánytámogatások felhasználásáról és az arról készült elszámolásról, valamint egy elemzést a kampányidőszakban megjelenő politikai hirdetések jogszabályi környezetéről.⁴⁷

Habár közvetlenül a népszavazási kampányra fordítható állami támogatás nincs előírva, a népszavazás szervezői és a parlamenti képviselőcsoporttal rendelkező politikai pártok jogosultak közvetett támogatásként a közszolgálati médiában megjelenő politikai hirdetésre fordítható ingyenes sugárzási idő igénybevételére. Ez a sugárzási idő a népszavazási kérdésre vonatkozó állásponttól függetlenül kerül elosztásra, és azt nem veheti igénybe a népszavazási kezdeményezés egyetlen másik ellenzője vagy támogatója sem. A népszavazásra fordítható kampányköltségek legmagasabb összege nincs meghatározva, és azokra semmilyen közzétételi vagy beszámolási kötelezettség nem vonatkozik. Az ODIHR Választási Megfigyelési Missziója által megkérdezett több szereplő is hangot adott azon aggálynak, miszerint a szabályozás hiánya megkönnyíti a kormány számára, hogy jelentős összeget fordítson a népszavazási kampányra.

⁴² A kampányfinanszírozásról szóló törvény szerint minden független jelölt legfeljebb körülbelül 5.9 millió forint (15.460 euro) elköltésére jogosult, miközben egy politikai párt minden egyes jelöltjére ugyancsak legfeljebb 5.9 millió forintot költhet (a jelölti listákra nézve az elkölthető összeg a listáról elérhető összes mandátum száma alapján van maximalizálva), ami azt jelenti, hogy valamely párt vagy szövetség, amely részt vesz az összes parlamenti helyért folyó versenyben, legfeljebb nagyjából 1.2 milliárd forint (3.14 millió euro) összeget fordíthat.

⁴³ Az egyik civil szervezet által alapított cég egy kifejezetten nagy elérésű negatív kampányt folytat az ellenzéki összefogás vezetője ellen; értesüléseink szerint a Megafon, amely egy kormánypárthoz köthető influenszerekből álló platform, február hónapban közel 167 millió forint (437.600 euro) összeget költött Facebook hirdetésekre, amelyek érzékelhetően az ellenzékét támadták.

⁴⁴ Ilyen ajánlások voltak különösen az elszámolásra vonatkozó dokumentációk egységesítése és a politikai pártok ellenőrzésének kiterjesztése minden olyan szervezetre, amely a pártok közvetlen vagy közvetett befolyása alatt áll, az adományok legmagasabb összegének meghatározására, valamint a harmadik felek költségeinek szabályozása.

⁴⁵ A beszámolót a hivatalos választási eredmények megállapítását követő 15 napon belül kell az Államkincstárnak benyújtani. Amennyiben a jelölt átruházta a támogatást a pártra, a beszámolót a párt nyújtja be. Ezeket a beszámolókat az Állami Számvevőszék ellenőrzi a választást követő egy éven belül.

⁴⁶ A választási verseny bármely résztvevőjének indokolással ellátott kérelmére az ÁSZ azon jelöltek és listát állító szervezetek kampányköltségét is ellenőrizheti, akik vagy amelyek nem szereztek parlamenti mandátumot.

⁴⁷ Az elemzés többek között azt is kifejti, hogy a közösségi médiában megjelenő hirdetés kampányeszköznek tekintendő a választási eljárásról szóló törvény értelmében, így a kampányra fordítható összeg felső határértékére vonatkozó szabályok tekintetében figyelembe kell venni azokat.

XI. MÉDIA

A média politikai törésvonalak mentén megosztott, és egy egyre inkább központosított piaci környezetben működik.⁴⁸ Az Európa Tanács Emberi Jogi Biztosa és az ENSZ szólás- és véleménynyilvánítás szabadságának védelmével foglalkozó különleges jelentéstevője többször is aggályainak adott hangot a korlátozó jogszabályi környezettel kapcsolatban, amely a COVID-19 pandémia alatt tovább szigorodott, valamint a médián belüli tulajdonviszonyok fokozódó koncentrációjával, és a kiterjedt kormányzati reklámok által uralt reklámpiac torzulásaival kapcsolatban⁴⁹. Az ODIHR Választási Megfigyelési Missziója által megkérdezett személyek kifogásokat emeltek az információhoz való korlátozott hozzáféréssel, a megfigyelésekkel, illetve a független és ellenzéki újságírókat, valamint a civil társadalom képviselőit célzó állandó lejárató kampányokkal összefüggésben.

Továbbra is a televízió számít a legfontosabb információforrásnak, habár az internetes hírportálok egyre jelentősebb szerepet töltenek be a közvélemény alakításában, különösen a városokban. A Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelési Alap (MTVA) által kezelt közszolgálati műsorszolgáltató működtet hét televíziós csatornát, hét rádiócsatornát, és az ország egyetlen távirati irodáját. Az MTVA elsősorban a központi költségvetésből van finanszírozva, és 2022-ben körülbelül 130 milliárd forint (340.3 millió euro) költségvetési forrást kapott.⁵⁰ Az ODIHR Választási Megfigyelési Missziója által megkérdezett több szereplő is úgy vélte, hogy a közszolgálati médiában rendszerszerű politikai elfogultság figyelhető meg, és a közszolgálati műsorszolgáltató műsoraiban lényegében nem jelennek meg ellenzéki politikusok. Az Egységben Magyarországért nevű ellenzéki tömörülés a kampány kezdete óta több tüntetést is szervezett, azt követelve a közszolgálati műsorszolgáltatótól, hogy biztosítson az ellenzék számára hozzáférést a közszolgálati műsorokhoz. Erre válaszként az MTVA politikai nyomásgyakorlással vádolta az ellenzékét és úgy döntött, hogy minden országos listát állító jelölőszervezet számára egyszer 5 percet biztosít a reggeli műsorában.

A médiaszabályozás előírja a elektronikus média számára a politikai kérdésekről való tisztességes és kiegyensúlyozott tájékoztatást; ugyanakkor a választásokra és a népszavazásra vonatkozóan nem szabályozza kifejezetten a szerkesztőségi tartalmakat. A választási eljárásról szóló törvény által meghatározott egyenlőségi elvek a média választási kampány alatti magatartására is vonatkoznak. Az MTVA köteles a választási verseny szereplői számára összesen 600 perc ingyenes műsoridőt biztosítani, amelyet a nyilvántartásba vett listát állító szervezetek között egyenlően kell elosztani.⁵¹ A népszavazásról szóló törvény továbbá arra kötelezi az MTVA-t, hogy a hét parlamenti párt és a népszavazás kezdeményezője számára, amely jelen esetben a kormány, 300 perc ingyenes politikai reklámidőt biztosítson egyenlően elosztva (vagyis egyenként 37.5 percet).⁵² Azon magánkézben lévő

⁴⁸ 2018-ban 476 magánkézben lévő média cég egyszerre ruházta át tulajdoni jogát a Közép Európai Sajtó és Média Alapítvány (KESMA) részére. 2020 márciusában az Indamedia Groupban – amely az ország egyik legnagyobb hírportáljának számító Index partnere – 50%-os részesedést szerzett egy üzletember, aki értesülések szerint a kormánypárthoz kötődik.

⁴⁹ Lásd az [ENSZ szólás- és véleménynyilvánítás szabadságának védelmével foglalkozó különleges jelentéstevője](#), valamint az Európa Tanács Emberi Jogi Biztosa által készített [jelentéseket](#).

⁵⁰ A Magyar Reklámszövetség 2020-ra vonatkozóan a teljes hirdetési piacot 660 millió euróra [becsülte](#) a Magyar

⁵¹ Ezen belül 470 percet osztanak ki azon jelölő szervezetek között, amelyek országos listát állítottak, és 130 percet azon szervezetek között, amelyek nemzetiségi listát állítottak.

⁵² A médiatörvény szerint politikai reklámnak minősül valamely párt, politikai mozgalom vagy a kormány népszerűsítését szolgáló vagy támogatására ösztönző, illetve azok nevét, célját, tevékenységét, jelszavát, emblémáját népszerűsítő, a reklámhoz hasonló módon megjelenő, illetve közzétett műsorszám.

műsorszolgáltatóknak, amelyek hajlandók egyenlő feltételek mellett ingyenes sugárzási időt biztosítani a választásra és a népszavazásra vonatkozó reklámoknak, az NVB-hez kell benyújtaniuk a kérelmüket.⁵³

Habár az Alaptörvény szerint fizetett politikai reklám elektronikus műsorszolgáltatásban nem közölhető, társadalmi célú hirdetést lehet surágozni a médiában. Több magánkézben lévő televíziós csatorna is sugárzott olyan, a kormány által megrendelt hirdetéseket, amelyek az egyik népszavazási kérdésre adott pozitív válasz lehetséges következményeiről szóltak.⁵⁴ Az egyik civil szervezet által benyújtott panaszt, amely megkérdőjelezte az ilyen hirdetések sugárzásának törvényességét, az NVB technikai alapon visszautasította.⁵⁵

Március 3-án az ODIHR Választási Megfigyelési Missziója elkezdte öt televíziós csatorna és hat internetes hírportál kvantitatív és kvalitatív monitorozását.⁵⁶

XII. NEMZETISÉGEK RÉSZVÉTELE

A 2011-es legutóbbi népszámlálási adatok szerint a roma lakosság, amely a legnagyobb nemzeti kisebbség, az egész népesség 3.2 % teszi ki. A második legnagyobb nemzeti kisebbség a német, amelynek aránya 1.9 %.⁵⁷ A nemzetiségek részvételét elősegítendő, a nemzetiségi képviselők megválasztására külön szabályok vonatkoznak (lásd a Választási és népszavazási rendszert). A jelenlegi választásokra a 13-ból 12 nemzetiségi önkormányzat állított listát. Belső ellentétek miatt a roma kisebbség nem nyújtott be listát. Az Egységben Magyarorszáért nevű ellenzéki csoportosulás közös listáján három roma jelölt kapott befutó helyet. Az ő választási programjukban számos olyan pont szerepel, amely a romákra vonatkozik. Az ODIHR Választási Megfigyelési Missziója által megkérdezett több szereplő is aggályokat fogalmazott meg a roma közösséget érintő lehetséges visszaélésekkel kapcsolatban, mint például a szavazatvásárlás és nyomásgyakorlás a kormány által finanszírozott közmunkaprogramban való részvétel esetleges megtagadásával.

XIII. PANASZOK ÉS JOGORVOSLATOK

Minden polgárnak és jogi személynek joga van panaszt és fellebbezést benyújtani a választási jogszabályokat sértő döntésekkel, cselekményekkel és mulasztásokkal szemben. A választási eljárásról szóló törvény 2018-as módosítása a választási bizottságok döntéseivel szembeni fellebbezés jogát

⁵³ Mindössze egyetlen magánkézben lévő televízió, az RTL Klub jelezte az NVB számára azon szándékát, hogy ingyenesen sugározzon népszavazásra vonatkozó politikai reklámot, amit az NVB jóváhagyott. Az Egységben Magyarorszáért nevű ellenzéki tömörülés a számára kijelölt időt a saját miniszterelnök-jelöltje népszerűsítésére fordította.

⁵⁴ A kormány arra buzdít, hogy a szavazók nemleges választ adjanak a négy népszavazási kérdésre.

⁵⁵ A civil szervezet érvelése szerint, mivel a televíziók nem értesítették az NVB-t a politikai hirdetések sugárzására irányuló szándékukról, ezért nem jogosultak a választással és a népszavazással kapcsolatban ilyen hirdetéseket közölni. Az egyik műsorszolgáltató úgy érvelt, hogy a sugárzott hirdetés nem politikai reklám, hanem társadalmi célú hirdetés. Az NVB megállapította, hogy a panasz benyújtója nem igazolta megfelelően, hogy jogosult eljárni a civil szervezet képviseletében. Március 11-én kelt határozatával a Kúria elutasította a civil szervezet fellebbezését az NVB döntésével szemben, és úgy ítélte meg, hogy az ilyen hirdetés nem minősül politikainak.

⁵⁶ A televíziós csatornákat 18:00 és 00:00 között monitorozzák. A vizsgált mintába az ATV, a Hír Tv, az M1, az RTL Klub és a TV2 nevű televíziós csatornákvalamint a 24.hu, a 444.hu, a hvg.hu, az Index, az Origo és a Telex internetes oldalak tartoznak.

⁵⁷ Minden egyéb nemzetiségi csoport – ideértve a románokat, a szlovákokat, a horvátokat és a szerbeket – egyenként kevesebb mint 0.5 %-ot ért el. A népszámlálás során a megkérdezettek egyszerre több nemzetiségi hovatartozást is megjelölhetnek. Következésképpen, sok ember a magyar többségi társadalomhoz és a saját nemzetiségéhez tartozónak is vallja magát egyszerre.

leszűkítette az „ügyben érintett” személyekre. Az NVB az új feltételt szigorúan alkalmazza.⁵⁸ A jogszabály előírja a panaszok és fellebbezések időben történő benyújtását és elbírálását.⁵⁹ Az egyéni választókerületi szintű választással összefüggő jogszabálysértések esetén az illetékes OEVB-nél kell panaszt tenni, ideértve a helyi médiaszolgáltató elleni panaszokat is, az országos szintű választással kapcsolatos panaszokat pedig az NVB bírálja el. Az OEVB döntéseinek nagy részét meg lehet támadni az NVB előtt.⁶⁰ Az NVB minden döntése felett, ideértve a panaszokat és a fellebbezéseket is, a Kúria gyakorol felülvizsgálatot.⁶¹ A Kúria határozainak alkotmányosságát az Alkotmánybíróságon lehet vitatni. A korábban megfogalmazott ODIHR ajánlások ellenére, továbbra sem biztosított a nyilvános bírósági meghallgatás a választásokkal összefüggő panaszügyekben. Hazai és nemzetközi szereplők aggályokat fogalmaztak meg a 2010 és 2020 között elfogadott törvénymódosítások közvetkeztében egyre gyengülő bírósági függetlenséggel kapcsolatban.⁶²

Az NVB-nek a panaszok és fellebbezések tárgyában tartott ülései nyilvánosak, és a döntéseit időben közzétették az NVI honlapján, csakúgy mint a Kúria vonatkozó határozatait.⁶³ A március 15-i adatok szerint az NVB 49 ügyet bírált el, amelyből 21-et érdemi vizsgálat nélkül utasított el.⁶⁴ Az érdemben elbírált ügyek közül 10-ben született a panaszos vagy a fellebbező számára kedvező döntés, ideértve három olyan ügyet is, amelyben megállapították az alacsonyabb szintű választási bizottsági tagok pártatlanságának hiányát azon az alapon, hogy pártpolitikai üzenetet közvetítettek közösségi médiafelületen.⁶⁵ Az NVB-hez benyújtott több ügyben is a kampányszabályok megsértését állították, ideértve a hivatali pozícióval, valamint a kampányforrásokkal való visszaélés tárgyában indult 14 esetet is.⁶⁶ A Kúria 28 ügyben gyakorolt bírói felülvizsgálatot; az NVB négy határozatát változtatta meg.⁶⁷ Március 5-én kelt határozatában a Kúria megállapította, hogy a kormány megsértette a semlegesség követelményét azáltal, hogy egy széles körben terjesztett kormányzati tájékoztatási anyagban kritizálta

⁵⁸ A Kúria felülvizsgálati eljárásának kezdeményezésére irányuló kérelem benyújtására azonos kereshetőségi szabály vonatkozik. Az NVB határozataiban hivatkozott kúriai esetjog szerint ez a fellebbezők jogainak közvetlen sérelmét jelenti, amely az ügyek nagy részében nem alkalmazandó a szavazókra.

⁵⁹ Kampányidőszakban a panaszoknak a választási bizottsághoz vagy a bírósághoz történő benyújtására három nap áll rendelkezésre, a bizottságnak és a bíróságnak pedig három napja van döntést hozni az ügyben.

⁶⁰ A 2018-as törvénymódosítások szerint a jelöltek nyilvántartásba vétele tárgyában hozott OEVB döntések elleni fellebbezést az illetékes TVB-hez kell benyújtani.

⁶¹ A TVB-nek a jelöltek regisztrációjának tárgyában hozott fellebviteli döntéseivel szemben is helye van kúriai felülvizsgálatnak. A választói névjegyzékkel kapcsolatos fellebbezést az illetékes törvényszék bírálja el.

⁶² Az Európai Bizottság 2020-as jogállamisági [jelentésének](#) Magyarországról szóló fejezete kiemeli azokat a kihívásokat, amelyek veszélyeztetik a bírósági szervezetrendszer függetlenségét és pártatlanságát, ideértve a Kúriát is.

⁶³ Az NVB már a pártok által delegált tagok kinevezését megelőzően elkezdte tárgyalni a közelgő választás és népszavazás tárgyában benyújtott panaszokat, amelyek nagyrészt a kampányszabályok megsértésével voltak összefüggésben.

⁶⁴ Öt ügyben született elutasító döntés az ügyben való érintettség hiánya miatt, ideértve azt a fellebbezést is, amelyet az egyik OEVB panaszügyben hozott döntése ellen nyújtottak be. A hatásköri szabályok értelmezése következtében több állítólagos kampányfinanszírozási szabálytalanság is egyértelmű jogorvoslati lehetőség nélkül maradt.

⁶⁵ Az NVB megváltoztatott három olyan OEVB döntést, amely megállapította, hogy állami tisztviselők jogszerűtlen kampánytevékenységet folytattak. Egyéb ügyekben az NVB megállapította a kampányanyagok közzétételére vonatkozó szabályok megsértését, egy OEVB tag szavazati jogának sérelmét, valamint a politikai reklámok közzétételére vonatkozó szabályok megszegését az egyik internetes médiafelület által.

⁶⁶ A legtöbb ügy olyan állami tisztviselőket érint, akik egyben jelöltek is, és akik egy kormányzati program keretében laptopokat osztanak szét iskolákban. Az NVB minden ilyen ügyet elutasított vagy megváltoztatta az illetékes OEVB jogsértést megállapító döntését azon az alapon, hogy az érintett személyek hivatalos kötelezettségüknek tettek eleget, és utaltak arra a 2018-as törvénymódosításra, amely szerint az állami tisztviselői feladatok teljesítése nem minősül kampánytevékenységnek. A Kúria megerősítette az NVB döntéseit, ha azokat bíróság előtt támadták meg. Az egyik ilyen ügyben az Alkotmánybíróság is fenntartotta a Kúria határozatát.

⁶⁷ A március 15-i adatok szerint a Kúria 13 TVB döntéssel és 15 NVB döntéssel szemben benyújtott kérelmet bíralt el.

az ellenzéket, habár bírságot nem szabott ki. Az Alkotmánybíróság megsemmisítette ezt a döntést azon az alapon, hogy a kifogásolt tájékoztatás nem minősült kampánytevékenységnek.⁶⁸

XIV. VÁLASZTÁSI MEGFIGYELÉS

Az ODIHR által korábban megfogalmazott ajánlások ellenére, állami szintű pártfüggetlen választási megfigyelésre vonatkozó szabályozás nincs.⁶⁹ Több civil szervezet is tájékoztatta az ODIHR Választási Megfigyelési Misszióját azon kezdeményezéseikről, amelyek a delegált HVB tagok toborzását és képzését célozták.⁷⁰ Azon jelölő szervezetek, amelyek országos listát állítottak legfeljebb öt megfigyelőt küldhetnek, hogy a Nemzeti Választási Irodával együttműködve dolgozzanak az szavazatok összesítésén, valamint ellenőrizzék a levélszavazatokat és a választási iratokat, és további két embert az egyéni választókerületében a szavazatösszesítésre. A Nemzeti Választási Bizottságot legkésőbb a választást megelőző 10 napon belül értesíteni kell a pártok megfigyelőiről.

Azok a nemzetközi megfigyelők, akiket a Nemzeti Választási Iroda nyilvántartásba vett, jogosultak a választási eljárás valamennyi szakaszát ellenőrizni. A média jelenléte a választás napján a szavazás és a szavazatszámolás alatt, valamint a levélszavazatok megszámlálása és hitelességének ellenőrzése során megengedett. Március 15-ig hat szervezet 287 megfigyelőt regisztrált.

XV. AZ EBESZ/ODIHR VÁLASZTÁSI MEGFIGYELÉSI MISSZIÓJÁNAK TEVÉKENYSÉGE

Az ODIHR Választási Megfigyelési Missziója február 24-én egy sajtókonferenciával kezdte meg működését Budapesten. A Misszió vezetője találkozott a Nemzeti Választási Iroda elnökével, az Alkotmánybíróság és a Kúria elnökeivel, a Legfőbb Ügyésszel, az igazságügyi miniszterrel, kormánytisztviselőkkel, valamint politikai pártok, a civil társadalom és a diplomata közösség képviselőivel. Az ODIHR Választási Megfigyelési Missziója rendszeres kapcsolatot alakított ki a Nemzeti Választási Bizottsággal és a Nemzeti Választási Irodával, a választási eljárásban közreműködő kormányzati intézményekkel, a bírói testületekkel, politikai pártokkal, jelöltekkel, civil szervezetekkel, a médiával és a diplomata közösséggel.

*Kizárólag a jelen jelentés angol nyelvű verziója tekinthető hivatalosnak.
A nem hivatalos fordítás elérhető magyarul.*

⁶⁸ Az Alkotmánybíróság úgy vélte, hogy az ügyben sérült a kormánynak a hatásköre gyakorlásához való joga, valamint a közvélemény formálásához szükséges információk szabad terjesztéséhez való joga. Az Alkotmánybíróság kifejtette, hogy a tájékoztató levélben szereplő „ellenzék” szó nem egy konkrét politikai pártra utalt, hanem a kormány pozíciójával szemben megfogalmazott nem-kormányzati véleményre vonatkozott. A Kúria öt döntését támadták meg az Alkotmánybíróság előtt, ami kettő ügyben megállapította a Kúria határozatának alaptörvény-ellenességét. Egy ügy még folyamatban van.

⁶⁹ Az 1990. évi EBESZ [Koppenhágai Dokumentum](#) 8. §-a szerint: „a résztvevő államok úgy látják, hogy mind a nemzetközi, mind pedig a hazai megfigyelők jelenléte javíthatja az államok számára az eljárást, amelynek keretében a választást lefolytatják.”

⁷⁰ A 20K22 nevű szervezet több, mint 26.000 önkéntest toborzott, akiket az egyesült ellenzék nevében fognak delegálni. Az Unhack Democracy és a Számoljunk Együtt online és személyes képzéseket szerveznek, a Tiszta Választásokért Alapítvány pedig figyelemfelhívó kampányokat szervez és jogi segítséget nyújt a választók számára.